1664
Första
Tidningen

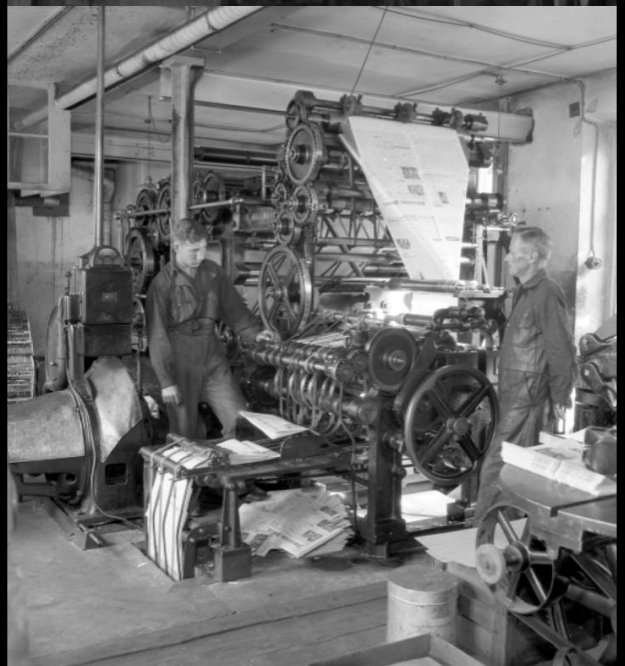

Tryckfrihets-
Förordningen
1766

Tryckfrihet

Frihetstiden och 1766 års tryckfrihetsförordning

Under Adolf Fredriks försvagade styre vid det svenska 1700-talets så kallade frihetstid med dess frånvaro av en enväldig regent och större beslutsutrymme för riksdagen uppstod ett allt större politiskt debattbehov i samhället med de framväxande partibildningarna hattar och mössor. Under ledning av den österbottniske prästen Anders Chydenius genomdrev mösspartiet vid riksdagen i Gävle den 2 december 1766 antagandet av en tryckfrihetsförordning som stoppade censur och införde offentlighetsprincipen för offentliga handlingar i svenska myndigheten, därmed även i Finland. Undantagna var smädande av konungens majestät samt avtramp i en rad religiösa spörsmål som stadgade av Svenska kyrkan. 1774 års Förnyade förordning och påbud angående skrif- och tryckfriheten. Där skärptes straffet för kritik mot grundlagarna och kungaförsäkran m.m. 1766 hade dessa brott straffats med 300 daler silvermynt i böter; nu räknades det som högmålsbrott med dödsstraff som strängaste påföljd. Offentlighetsprincipen och anonymitetsrätten begränsades också kraftigt. Denna förordning skärptes sedan ytterligare i några steg de följande åren, t.ex. 1780, 1785, 1787 och 1790. 1792 kom en ny. 1809 skrevs tryckfriheten in i regeringsformen. 1949 års tryckfrihetsförordning trädde i kraft 1 januari 1950.

Tidningshistorik

Dagstidningar har givits ut i Sverige sedan 1600-talet och de har haft en stark ställning i det svenska mediesamhället.

I Sverige utkom en av de första dagstidningarna, Ordinari Post Tijdender redan 1645. Den trycktes sedan som tidning till slutet av 2006 då den blev digital publikation. Under 1700-talet ökade antalet dagstidningar och 1776 kom Dagligt Allehanda, den första tidningen som kom ut alla dagar. Pressen började växa under andrahalvan av 1800-talet och den blev av stor betydelse för den politiska opinionsbildningen och demokratiseringen av Sverige. Dagens Nyheter grundades 1864 och var första tidningen som vända sig till en bred publik till ett lågt pris. Ett antal stora svenska dagstidningar startade vid samma tid, inklusive Göteborgs-Posten (1863), Helsingborgs Dagblad (1867), Sydsvenska Dagbladet, Östgöta Correspondenten, Nerikes Allehanda och Upsala Nya Tidning. Den tekniska utvecklingen inom pappersbruk och tryckpressar gjorde att tidningarna blev billigare att trycka. Genom järnvägar och telegraf kunde också upplagorna spridas allt snabbare. 1889 kom Stockholms-Tidningen som även den gick i samma riktning och blev den första svenska tidningen som trycktes i en daglig upplaga på 100 000 exemplar. Efter andra världskriget minskade antalet tidningar snabbt, med en omfattande tidningsdöd under 1950-talet. Under 1950-1960 minskade antalet tidningar i Sverige från 237 till 186.

Lista över nya eller reviderade tryckfrihetsförordningar

K. M:ts förordning angående skrif- och tryckfrihet (2 december 1766)
Genom 1772 års regeringsform upphör 1766 års förordning att gälla (21 augusti 1772).
K. M:ts förnyade förordning och påbud angående skrif- och tryckfriheten (26 april 1774)
Tillägg av den 3 maj 1785 till Kunglig kungörelse 6 maj 1780. Rätten att ge ut dagblad samt månads- och veckoskrifter är beroende av konungens eller kanslikollegiets privilegium.
Kunglig skrivelse till kanslikollegium 24 aug 1785. Ytterligare restriktioner. Indragningsmakten införs.
1792 års tryckfrihetsförordning.
§ 85 och 86 i 1809 års regeringsform behandlar tryckfrihet
Kunglig stadfästelse den 9 mars 1810 av ny tryckfrihetsförordning
16 juli 1812 - ännu en ny tryckfrihetsförordning beslutad vid Riksdagen år 1812. Denna innebar en inskränkning av tryckfriheten.
Riksdagen 1815: Bestämmelser om jury i tryckfrihetsmål
Stadgande om bokhandlares ansvar i vissa fall
Urtima riksdagen 1844–1845: Indragningsmaktens avskaffande